

TÜRKİYE'DE GENÇLİK VE SİYASET: GELECEK İÇİN NASIL BİR KATILIM?

Kaan AKMAN*

Öz

Toplumdaki farklı özelliklere sahip bireylerin siyasal alana katılımına yönelik tartışmalar genellikle temsil ile ilişkilendirilmekte, karar alma süreçlerine dâhil olmakla değerlendirilmektedir. Seçimler sonrasında milletvekilliğine veya belediye başkanlıklarına kaç kadının seçildiği veya hangi meslek grubundan bireylerin temsil edildiğine yönelik analiz yapılmaktadır. Bu durum karar alma süreçlerinde temsil edilmenin toplumun tüm gruplarını kapsamına yönelik farkındalığın arttığını göstermektedir. Türkçe alanyazında gençlik ile ilgili çalışmalar gençlerin eğitimi, istihdamı ve siyasal katılımına odaklanmaktadır. Bu çalışmalar gençliğin tanımlanması meselesi ile başlamakta, gençliğin karşılaştığı sorunların kökenlerini araştırmaktadır. Türkiye'de gençliğin siyasal katılımını etkileyen gelişmelerde 1980 askerî darbesi ve ekonomi politikalarındaki değişim sıklıkla vurgulanmaktadır. Son yıllarda ise özellikle teknolojinin sunduğu yeni katılım araçlarıyla birlikte siyasal katılım konusuna yönelik ilgi artmıştır. Bu makalenin araştırma sorusu, Türkiye'de gençliğin siyasal katılımını etkileyen faktörlerin neler olduğu ve özellikle dijitalleşme ile birlikte yaşanan değişimlerin gelecek için gençliğe nasıl bir siyasal katılım imkânı sunduğudur. Makalede ilk olarak gençliği inceleme nesnesi olarak ele alan çalışmaların gençliğe yönelik tespitleri incelenecektir. Daha sonra gençliğin siyasal katılımını etkileyen gelişmeler sınıflandırılarak açıklanacaktır. Makalede son olarak gençliğin siyasal katılımına ilişkin merkezi ve yerel düzeydeki gelişmelere yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Siyaset, Katılım, Temsil.

YOUTH AND POLITICS IN TURKEY: HOW TO PARTICIPATE FOR THE FUTURE?

Abstract

Discussions about the participation of individuals with different feature in society in the political sphere are often associated with representation and evaluated by participation in decision-making processes. After the elections an analysis is made

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Yönetim Bilimleri Ana Bilim Dalı, kakman@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9239-7866>.

on how many women were elected to parliament or mayorship or from which occupational group individuals were represented. This situation shows that the awareness that representation in decision-making processes includes all groups of the society has increased. Studies on youth in the Turkish literature focus on the education, employment and political participation of young people. These studies begin with the issue of defining the youth and explore the roots of the problems faced by the youth. In developments affecting the political participation of youth in Turkey it is often highlighted in the 1980 military coup and changes in economic policy. In recent years, interest in political participation has increased especially with the new participation tools offered by technology. The research question of this article, of which Turkey is a factor affecting what the political participation of youth in political participation and in particular is that how a future opportunity for the youth of the changes taking place in conjunction with the digitalization. In the article, first of all the determinations of the studies regarding youth as an object of investigation will be examined. Later, developments affecting the political participation of youth will be classified and explained. Finally, the article will focus on developments at central and local level regarding youth political participation.

Keywords: Youth, Politics, Participation, Representation.

Giriş

Birleşmiş Milletler, gençlerin farklı alanlara katılımını *ekonomik katılım*, *siyasi katılım*, *sosyal katılım* ve *kültürel katılım* olmak üzere dört düzeyde tanımlamaktadır (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2008: 77). Makalede bu katılım alanlarından siyasi katılım boyutu ele alınmıştır. Arapça kökenli bir sözcük olan siyaset, at eğitimi; İngilizce’de politics ise devlete ait işler anlamına karşılık gelmektedir (Yayla, 2003:1). Kışlalı (1997:17) siyaseti, “ülke, devlet ve insan yönetimi” şeklinde açıklamaktadır. Heywood’a (2006:24) göre ise siyaset, “insanların hayatlarını düzenleyen genel kuralları yapmak, korumak ve değiştirmek için gerçekleştirdiği faaliyetleri” içermektedir.

Siyaset aracılığıyla bireysel veya toplumsal talepler açıklanmakta ve bu talepler uygulamaya geçirilmektedir (Baykal, 1970: 154). Dolayısıyla siyaset, toplumsal yaşamı etkileyen her alanda yönetime ilişkin düşünceleri ve eylemleri içermektedir. Bireylerin karşılaştığı sorunların çözümü, karar alma mekanizmalarında o sorunları yaşayan kişilerin bulunması ile mümkündür. Bu nedenle gençliğin karar alma süreçlerinde aktif yer alması hem toplumun genel sorunlarının hem de genç bireylerin problemlerinin çözümde yeni yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Gençliğin siyasal katılımını analiz etmeden önce gençliği tanımlama sorunu ile karşılaşmaktayız. Gençlik dönemi, zamana ve toplumsal koşullara

göre değişiklik gösterdiği için tek bir faktörle tanımlanamamaktadır (Okur, 2013:94). Çünkü gençliğin tanımının kapsamı ve sınırları tarihsel bir olgu olarak toplumsal düzlemde kurgulanmıştır (Yücel ve Lüküslü, 2005). Bayhan’a (2013:372) göre gençlik, çok boyutlu sorunların yaşandığı bir dönemdir. Bayhan, Türkiye’de gençlik kesimini dört ana kategoride toplamıştır: Bunlar eğitim sürecinde bulunan gençlik, örgün eğitim dışında bulunan gençlik, suçlu ve engelli gibi durumu özellik arz eden gençlik ve yurt dışı gençliğidir. Nüfus bilimi açısından gençlik 15-25 yaş grubuyla sınırlanmaktadır. Birleşmiş Milletler 12-25, Türkiye Resmî İstatistikleri 15-24 yaş grubunu gençlik olarak kabul etmektedir (Armağan, 2004:5). Siyasal söylemde ise gençlik, kendisini genç hissedendenler, ergenliğini yaşayanlara, üniversite öğrencilerinden, üretim sürecine doğrudan katılanlara, eğitimini tamamlamasına rağmen evlenmemişlere kadar uzanan birçok farklı biyolojik, demografik, psikolojik ve sosyolojik unsura göre açıklanmaktadır (İnanır, 2005).

Gençliğin tanımlanmasının ardından bu tanım içerisinde yer alan bireylerin karşılaştığı sorunların çözümü konusu gündeme gelmektedir. Bu sorunlar arasında siyasal katılım ve bu katılımın önündeki engeller ön plana çıkmaktadır. Gençliğin siyasal katılımının değerlendirilmesinde en önemli ölçütlerden biri temsil edilmek olsa da siyasal katılım yalnızca temsil edilmeyi içermemektedir. Makalede katılım, temsil boyutu ile de ilişkilendirilerek daha kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

1. Siyasal Katılım ve Gençlik

Siyasal katılım, bireylerin toplumu ilgilendiren her konuda yönetime ilişkin basit bir meraktan doğrudan eyleme kadar uzanan faaliyet alanını kapsamaktadır. Toplum içerisinde yer alan bireyler siyasete karşı aynı ilgiyi göstermemektedir. Bireysel ilginin ötesinde aktif bir yurttaş olmayı gerektiren siyasal katılım hakkı için sosyal ve ekonomik yapıların gerekli koşulları sağlanması gerekmektedir.

Kalaycıoğlu (1983:131) siyasal katılmayı, “*bir ölçüde davranış kalıplarının küçük yaştan itibaren gelişip, istikrar kazanan siyasete yönelik değer alışkanlıkları oluşturduğu bir eylem bütünü*” şeklinde tanımlamaktadır. Kapani (1975:89) ise toplum üyesi kişilerin siyasal sistem karşısında durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavram olarak açıklamaktadır. Baykal (1970:153) da siyasal katılımın hem bir olgu hem de bir değer olduğunu vurgulamaktadır. Siyasal katılım genellikle seçimler ve partiler aracılığıyla yasama ve yürütmeye, kamuoyu aracılığıyla da siyasetin oluşumuna dâhil olmak şeklinde düşünülmektedir (Eroğul, 1991:272). Ayrıca

katılma kavramı ile demokrasi arasında doğrudan ilişki kurulmakta; siyasal katılıma demokratik değerlerin işlerliğini sağlama gibi önemli bir işlev verilmektedir. Diğer yandan siyasal katılımın birçok farklı görünümü bulunmaktadır. Uysal (1987:1) katılma kavramının içeriğinde; oy vermek, siyasal güç ve çıkar elde etmek, yönetsel işlerin yürütülmesinde görev almak, karar verme sürecinde etkin olmak gibi çeşitli uygulamaların yer aldığını ifade etmiştir.

Uzun yıllar boyunca oy kullanmak siyasal katılımın en önemli parçası hatta bizzat yöntemi olarak algılanmıştır. Dolayısıyla siyasal katılımın ilk adımı oy kullanmak şeklinde kabul görmektedir. Her ne kadar oy vermek en yaygın siyasal katılım biçimi olsa da günümüzde siyasal katılım tek boyutlu bir eylem olmaktan çıkmıştır. Bu süreçte *konvansiyonel katılım*, *konvansiyonel olmayan katılım* ve *postmodern katılım* gibi farklı katılım türleri yaygınlaşmıştır (Erdoğan, 2013:29-30).

Konvansiyonel siyasal katılım, oy verme, siyasi partiler içerisinde yer alma ya da siyasi parti kampanyalarında rol oynama gibi faaliyetleri kapsamaktadır. Konvansiyonel olmayan siyasi katılım yasadışı grevler, boykotlar, işgaller, protesto yürüyüşleri gibi her türlü eylemi içermektedir. Özellikle 1980'den sonra gelişmiş demokrasilerde oy verme oranlarının düşmesine paralel olarak konvansiyonel olmayan katılımın araçları artmıştır. İnternet üzerinden protestolara katılmak, sivil toplum örgütüne üye olmak gibi yöntemleri bulunan postmodern katılım yolları ise son yıllarda sosyal medya vb. farklı araçlarla gelişmektedir (Erdoğan, 2013:30-35).

Siyasetin çözüm merkezi olma fonksiyonunu kaybettiğine yönelik algı, siyasete olan ilginin oy kullanmak ile kısıtlı kalmasına neden olmaktadır. Siyasal katılımın yönetilenlerle yönetenler arasındaki bir ilişki olduğu düşünüldüğünde, tarafların birinin bulunmadığı ya da bir tarafın ötekini etkilemesinin mümkün olmadığı ortamlarda bireyler siyasal katılım araçlarını kullanmamaktadır (Eroğul, 1991:228). Kalaycıoğlu (1983:40) siyasal etkinlik duygusu yoğunlaştıkça bireyin başvurabileceği eylem türlerinin çeşitlendiğini vurgulamaktadır. Çünkü bireyler kendisinin verdiği kararların etkili olduğuna inanırsa oy vermekten protesto eylemlerinde bulunmaya kadar çeşitli katılım araçlarını kullanacaktır. Netice itibarıyla siyasal katılıma ilişkin mekanizmaların belirleyiciliğine ve etkinliğine yönelik yurttaşların güveni siyasal katılımın artması için önemli bir faktördür.

Siyasal katılımı etkileyen bir diğer faktör yurttaşlık bilincidir. Çünkü siyasal katılım bir bilincin sonucunda gerçekleşen tercihlerden oluşmaktadır. Bu bilincin oluşmasında bireylerin yurttaşlığı özümsemesi büyük önem taşır.

Heywood (2006:554) tarafından “*siyasi toplumun ve devletin bir dizi hak ve bir dizi yükümlülük bahşedilmiş üyesi*” şeklinde tanımlanan yurttaşlık, siyasal katılımın öznesi olabilmek adına en önemli yetkinliktir. Günümüzde sorumluluk duygusunun azalması, hak bilincinden uzaklaşılması, piyasa işleyişi içerisinde her şeyin somut bir değer ile anlam kazanması yurttaş olma bilincini zedelemektedir. Bu bilincin kaybolması yaşanan toplumun meselelerine duyarsızlaşmaya ve siyasetten uzaklaşmaya neden olmaktadır.

Siyasal katılım düzeyi çeşitli göstergeler ile değerlendirilmektedir. Bunlardan ilki siyasal partilerde yer almaktır. Çok veya tek partili sistemler fark etmeksizin siyasetin ana gerçekleşme alanı partilerdir. Yayla’ya (2003:223) göre mevcut siyasal sistemi savunan veya bu sisteme karşı olan her yapı siyasal parti kurma yoluyla siyasette yer edinmeye çalışmaktadır. Siyasal partiler, yöneten ve yönetilen arasındaki boşluğu doldurarak, bireylerin siyasal katılım sürecinde önemli aktörler haline gelmesini sağlamaktadır. Böylece karşımıza yönetilenlerin temsil edilmesi konusu çıkmaktadır. Temsil, “*bir bireyin veya grubun daha geniş bir insan topluluğu adına hareket etmesinin sağlayan bir ilişki biçimi*” şeklinde tanımlanmaktadır (Heywood, 2006: 252)¹.

Parti üyeliği ile değerlendirilen siyasete katılım düzeyinin bir diğer göstergesi seçimlere katılma oranıdır. Çünkü doğrudan demokrasinin değişen toplumsal yapı karşısında olanaksız hale gelmesi seçimleri siyasal katılımın vazgeçilmez bir aracı haline getirmiştir (Kışlalı, 1997:263). Heywood tarafından da belirtildiği gibi siyasal katılıma yönelik araçlar her ne kadar tarihsel süreç içerisinde mücadeleler sonucunda elde edilse de günümüzde bu hakları kullanmaya yönelik ilgi giderek azalmaktadır. Heywood azalan bu ilgiyi seçimlerde oy kullanma oranları ile açıklayarak İngiltere’den örnekler vermiştir. Nitekim İngiltere’de 1950 yılında genel seçimlere katılma oranı %84 iken, bu oran 2001’de %59’a düşmüş, 2005 yılında %61, 2010 yılında ise %65 şekilde gerçekleşmiştir (Heywood, 2006:542)².

Siyasal katılımı etkileyen en önemli değişkenlerden biri de bireylerin yaşıdır. Bireylerin siyasal tercihlerinin tutarlılık kazanması siyasal deneyimlerinin sonucunda gerçekleşmekle birlikte siyasal yönelimler gençlik dönemlerinde değişkenlik göstermektedir. Yapılan birçok araştırmada genç yaşlarda bireylerin siyasal katılımının az olduğu, ilerleyen yaşlarda ise arttığı tespit edilmiştir. Nitekim Baykal tarafından gerçekleştirilen araştırmada aynı sonuca ulaşılmış, bu durum “*genç ve ileri derecede yaşlı kimselerin siyasal katılma oranları düşüktür. Gençlikten itibaren gittikçe yükselen siyasal ilgi 40-50 yaşları arasında zirveye çıkmakta sonra da tedricen azalmaktadır*” şeklinde açıklanmıştır (Baykal, 1970: 82)³.

Toplumun en devingen kümelerinden biri olan gençliğin siyaset dışı bırakılmasının en önemli yöntemlerinden biri seçme ve seçilme yaşı ile ilgilidir. Siyasal katılımda yaş sınırının alçak veya yüksek tutulması, gençliğin siyasal yaşama katılması veya dışlanması ile sonuçlanmaktadır (Eroğul, 1991:110). Diğer yandan gençlerin eğitim düzeyi, meslek statüsü gibi farklı değişkenlikler de katılımı etkilemektedir (Kalaycıoğlu, 1983:138). Kışlalı, gençlerin siyasal katılımı etkileyen aile yapısını ise şu şekilde açıklamıştır:

Bugün 20 yaşında bir gencin –hele öğrenci ise- toplumda söz sahibi olması söz konusu değildir. Üzerinde yalnızca babasının değil, hatta çoğunlukla dedesinin kuşağının ağırlığını duymaktadır. Kendisinden önceki kuşaklara oluşturulmuş kurumlara, konmuş kurallara, çoğunlukla yasal ve etkili bir itiraz hakkı bulunmadan uymak zorundadır (Kışlalı, 1997:148).

Sonuç olarak kişilerin siyasal sistem karşısındaki davranışlarının ve tutumlarının farklı olmasında birçok sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal faktör etkilidir (Kapani, 1975:99). Siyasal katılımın hangi şartlar altında ve nelere bağlı olduğuna yönelik birçok çalışma yapılmış, bu çalışmalarda farklı değişkenlerle konu ele alınmıştır. Baykal (1970) tarafından yapılan çalışmada siyasal katılımı etkileyen faktörlerde yerleşme biçimine, cinsiyete, eğitim seviyesine, meslek ve gelir durumuna değinilmiştir. Ayrıca Baykal, bireyin siyasal davranışları ile ilgili faktörleri sosyo-ekonomik, psikolojik ve siyasal olmak üzere üç grupta ele almıştır. Tosun ve Tepecikoğlu (2012:333) ise bireylerin siyasal katılım düzeylerini etkileyen faktörleri sosyo-ekonomik, psikolojik ve diğer etmenler olmak üzere üçe ayırmıştır.

Gençlik, mekânsal ve kimliksel olarak damgalanmaya en çok maruz kalan yaş grubudur. Bu damgalanma arasında özellikle gençliğin kaynak veya tehdit olarak görülmesi ön plana çıkmaktadır. Tehdit olarak gençlik yaklaşımı, gençlerin toplumda oluşturduğu sorunlara odaklanırken; kaynak olarak gençlik yaklaşımı gençlik gruplarının toplumsal pratiklerini önemseyen bir anlayışa sahiptir (Yücel ve Lüküslü, 2005:12). Gençliğe kaynak veya tehdit olarak yaklaşma eğilimin yoğun olarak görüldüğü alandan biri de siyasettir. Gençliğin siyasal katılımını etkileyen unsurlar her ülkenin kendine özgü koşullarının bir sonucu olmakla birlikte uluslararası kuruluşlar aracılığıyla da gençlik politikaları oluşturulmaktadır. Bu politikalar ülkelerin sosyal ve ekonomik gerçekliğiyle örtüştüğü seviyede başarılı olmakta; süregelen yapısal sorunların çözümü ülkelerin kendi dinamikleri ile çözüm bulunabileceği bir alanda kalmaktadır.

2. Türkiye’de Gençliğin Siyasete Katılımı ve Sorun Alanları

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 2019 yılı sonu itibarıyla Türkiye’nin 83 milyon 154 bin 997 kişilik nüfusu içerisinde 15-24 yaş grubundaki genç nüfus 12 milyon 955 bin 672’dir. Genç nüfus, toplam nüfusun %15,6’sıdır. Bu nüfusun %51,3’ünü erkek, %48,7’si kadındır (TÜİK, 2019). Nüfusun önemli bir bölümünü oluşturan gençliğin karşılaştığı sorunlara yönelik hem bilimsel çalışmalar yapılmakta hem de kamu politikası belgelerinde bu sorunların nedenleri açıklanmaktadır. Örneğin, 11. Kalkınma Planı’nda gençlerin iktisadi ve sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması temel hedef olarak yer almıştır. Planda özellikle gençlerin *okul-sınav-iş bulma* döngüsünden çıkartılması gerekliliğine dikkat çekilmesi mevcut durumun analiz edilmesi açısından önemlidir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019:156).

Türkiye’de gençliğin yaşadığı sorunların anlaşılması veya mevcut gençliğin özelliklerinin tanımlanmasına dair yıllar içerisinde birçok çalışma yapılmıştır. Gençliğin siyasal alana bakışını açıklama noktasında bu çalışmalar arasında en önemlisi Nermin Abadan Unat tarafından gerçekleştirilmiştir. Unat, 1961 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk Fakültesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde yaptığı çalışmada Türkiye özelinde üç “ideal tip” gençliğin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Birinci ideal tip Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerini, ikinci ideal tip Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencilerini ve üçüncü ideal tip ODTÜ öğrencilerini içermektedir (Şentürk, 2013: 40).

Abadan’ın sınıflandırmasında birinci gençlik tipi “müstakbel idareci önder” tiptir. Bu genç tipi ilerici, aydın ve Kemalist genç tipini temsil etmektedir. Bu tipe dâhil olan gençler kamu olaylarının siyasi yönleriyle büyük ölçüde ilgilidir. İkinci gençlik tipi “mesleğe bağlı gelenekçi” tiptir. Geleneksel özellikleri olan bu tiptekiler, yaşanan problemleri geleneksel değerler ve yaklaşımlarla çözüme eğilimindedirler. Üçüncü gençlik tipi ise “maddeci, başarı, manager” tiptir. Bu tipi temsil edenler bireysel yaşamlarında ekonomik ve teknik problemlere öncelik tanımaktadır. Orta tabakanın üst sınıfına ait olan bu tiptekiler siyasete ilgisizdir (Şentürk, 2013:40). Lüküslü, Abadan’ın bu sınıflandırmasından hareketle Türkiye’deki gençlik kuşaklarını sınıflandırmış; 1968 kuşağının birinci tipin, 1978 kuşağının ikinci tipin özelliklerine sahip olduğunu belirtmiştir. Üçüncü tip ise neoliberal politikaların önem kazandığı 1980 sonrası dönemde görülmektedir (Lüküslü, 2005:30-32). Abadan’ın bu çalışması, Türkiye’de gençlerin siyasal

katılımında içerisinde yer aldıkları toplumsal ve ekonomik koşulların etkili olduğunu vurgulaması açısından oldukça önemlidir.

Gençlerin yaşamış olduğu sorunların anlaşılmasına yönelik çalışmalarda bu sorunları sınıflandırma yöntemine başvurulmuştur. Örneğin, Armağan (2004:83) çalışmasında gençlerin sorunlarını ekonomi, eğitim, psikolojik ve sosyo-kültürel sorunlar olmak üzere dört kategoriye ayırmıştır. Bayhan ise gençlik sorunlarını beş nedenle açıklamıştır: (1) İç göç ve çarpık kentleşme sonucunda genç kuşakta travma ve şok yaratmakta bu durum *kimlik krizini* ortaya çıkarmaktadır. (2) Hem geleneksel hem modern kültürü bir arada yaşamaya çalışan bu nedenle de iki arada kalan gençlik *kültür krizi* yaşamaktadır. (3) Sosyal ve kültürel değişimin sonucu olarak genç birey, hem bir sosyal gruba üye hem de sosyal kurumlara bağlıdır. Bu bağlılık *kuşaklar arası anlaşmazlıkları* ortaya çıkarmaktadır (4). Uzun yıllar boyunca gençliğin karşı karşıya kaldığı en temel sorun ise *işsizliktir*. (5) Son olarak gençler *eğitim* hakkına erişim ve eğitim niteliğine ilişkin problemler ile mücadele etmektedir (Bayhan, 2013:373-375). Köksal da gençlerin tutum ve beklentilerinin üç katmandan oluştuğunu belirtmektedir. Bunlardan ilki temel kişilik yapısı, ikincisi gençlik çağına özgü psiko-sosyal özellikler ve üçüncüsü gencin yaşadığı çevrenin sosyal, kültürel ve ekonomik koşullarıdır (Köksal, 1981: 225).

Türkiye genelinde yapılan anketlerde en az güven duyulan kurumların siyaset bağlantılı olması araştırmaların adeta değişmeyen sonucudur. Kazgan tarafından yürütülen çalışmada da benzer sonuçlar yer almaktadır. İstanbul'da yapılan bu çalışmada gençlerin siyasete katılımına ilişkin ilk bulgu gençlerin siyaset içinde aktif bir rol almak istemedikleridir. Siyasal partilere katılımın yanında aile içindeki sohbetlerde de gençler siyasi konulara karışmamaktadır. Gençlerin örgütlenmesine iyi bakılmadığı çalışmanın ikinci bulgusudur. Üçüncü bulgu ise gençlerin siyasete katılımının az olduğunun bilincinde olmalarına rağmen siyasete katılımında gönülsüzlüğün devam etmesidir (Kazgan, 2006:146).

Türkiye'de gençlerin siyasete katılımına ilişkin çeşitli kurumlar tarafından raporlar yayımlanmaktadır. Bu raporlardan biri de Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanmıştır. Bu raporda gençlerin sosyal ve siyasi yaşama yaygın bir katkı sağlayacak şekilde katılmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun nedenleri açıklanırken bireylerin ergenlik dönemindeki yaşantısı ile ilişki kurulmuştur. Raporda çocukluk döneminde sosyal yaşama aktif katılımı teşvik eden ve yurttaşlık haklarının sorumluluklarının belirlendiği bir çevrede yetişmenin önemi vurgulanmıştır. Siyasal katılıma ilişkin problemlerin ikinci alanı ileri demokrasiye açık, duyarlı, hesap verebilen kurumların

bulunmamasıdır. Rapordaki son tespit yeterli kamu kaynaklarının yokluğu ve eğitim sürecinde gerekli donanım erişememe sonucunda sosyalleşme koşullarının oluşmamasıdır (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2008:77- 78).

Gençlik üzerine yapılan tüm bu çalışmaların sonucundaki temel bulgu gençlik sorunlarının birçok nedene bağlı olarak ortaya çıktığı; eğitim ve işsizlik örneğindeki gibi bu nedenlerin birbirleriyle ilişkili olduğudur. Bu nedenle gençlik çalışmalarında çok boyutlu ve kapsayıcı analizlere ihtiyaç bulunmaktadır (Bayhan, 2013:369). Gençlerin siyasal katılımının geleceğinin tartışıldığı bu makalede Türkiye’nin yakın tarihindeki siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmelerden hareketle Türkiye’de gençlerin siyasal katılımını etkileyen faktörler beş grupta sınıflandırılmıştır:

- 1. Ailenin Rolü ve Çocukluk Dönemi
- 2. 12 Eylül ve Gençlerin Siyasetten Uzaklaşması
- 3. İstihdam Arayışında Siyasette Güvensizlik
- 4. Piyasa Temelli Ekonomi Politikalarının Siyasal Aktörleri
- 5. Dijitalleşme Sonucunda Siyasetin Anlam ve Araçlarında Değişim

2.1. Ailenin Rolü ve Çocukluk Dönemi

Siyasal katılım ile amaçlanan, bireylerin demokratik değerleri benimsemesini sağlamaktır. Bu benimseme sürecinde toplumda var olan kurumların etkileri bulunmaktadır (Uysal, 1984:83). Bu kurumlardan biri ailedir. Demokrasiye inanma, bunu kişiliğin genel bir tutumu olarak kabullenme çocukluk ve gençlik çağının geçtiği çevrede oluşmaktadır (Köksal, 1981:167). Bu nedenle toplumun inanç ve değer sistemlerini kişi aile kanalıyla kazanır. Aile bireylerinin cinsiyet olgusuna bakışı, aile içindeki bireylerin tutum ve davranışları gibi birçok farklı değişken siyasal katılım düzeyini etkilemektedir (Özbudun, 1986:91-92).

Çocukluk döneminde ailenin çocuğun kişiliğinin ve kimliğinin oluşmasındaki rolünün ardından gençlik döneminde de ailenin sunduğu fırsatlar siyasal katılımın özümsemesinde etkilidir. Gençlerin siyasete girmesini kolaylaştıran faktörlerden biri aile bireylerinin siyasette yer alması, diğeri ise ailenin gencin siyasetle ilgilenmesini engellememesidir. Özellikle ikinci faktörde aile depolitizasyonu oldukça önemlidir. Gençlerin siyaset ile uğraşmasının sosyal yaşamda dışlanmaya veya maddi kayıplara yol açacağı düşüncesi ailelerin çocukları siyasetten uzak tutması ile sonuçlanmaktadır (Erdoğan, 2010: 86, 95). Türk aile yapısı içerisinde bu durumu değerlendirdiğimizde genel eğilimin çocuk yetiştirme sürecinde ailenin

oldukça belirleyici ve yol gösterici olduğudur. Bu durum zaman içerisinde gençlik döneminde çevresi değişen bireyin ruhsal çatışmalar yaşamasına neden olmaktadır (Köksal, 1981:141). Gençlerin siyasal alana katılımında ailenin etkisinin bir diğer yönü aileye olan maddi bağımlılıktır. Şahin'e göre günümüzde gençler daha önceki dönemlerde olmadığı kadar ailelerinin kültürel ve ekonomik sermayesine bağımlı hale gelmiştir. Bu durum sanayi toplumunda görülen sosyal hareketlilik yoluyla bağımsızlığını kazanma sürecinin günümüzde kaybolmasının bir sonucudur (Şahin, 2007:175).

Gençlerin siyasal katılımının gelişimde çocukluk döneminde farkındalığın oluşması konusu uluslararası ve ulusal belgelerde de yer almaktadır. Örneğin, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 12. maddesinde çocukların görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına özen gösterilmesine dikkat çekilmiştir (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, 1989). Ulusal düzenlemeler incelendiğinde 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda da benzer şekilde kararların alınmasında ve uygulanmasında çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimin ve öğretimin desteklenmesi önerilmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın *Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2013-2017*'de ise çocuk dernekleri ve meclisleri, katılımı sağlayan yapılar olarak görülmüş, çocukların hizmet aldıkları tüm kurumlarda karar alma süreçlerine katılım mekanizmalarının oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2013: 45).

2.2. 12 Eylül ve Gençlerin Siyasetten Uzaklaşması

Türkiye'de gençliğin siyasal katılımını etkileyen bir diğer faktör özellikle 12 Eylül sonrası siyasal kurumların gençlik ve siyaset ilişkisini düzenleme çabasıdır. Kapani tarafından da belirtildiği gibi değişen dünya konjonktürü içerisinde sosyal sınıflar arasında çatışmaların arttığı dönemlerde siyasal partiler arasında ideolojik çizgiler keskinleşmektedir (Kapani, 1975:102). Bu dönemlerde yaşanan toplumsal hareketlerde en önemli itici gücü gençler oluşturmaktadır. Siyaset kurumu bu nedenle gençliğin siyasal alandaki eylemlerini sınırlandırmaktadır. Nitekim 1968'de tüm dünyada yaşanan gençlik ayaklanmaları, kuşaklararası siyasal tutum farklılıklarının önemli siyasal sonuçlara yol açtığını göstermiştir. Bu olayların ayırıcı yönü öğrenci hareketlerinin yetişkinlerin eylemlerinin bir uzantısı olmaktan çıkarak, onların önderliklerinden bağımsızlaşmasıdır (Kışlalı, 1997:150). 1968'deki gençlik eylemleri dikkati gençlik üzerine çekmiş, gençlik sorunları güncellik kazanmıştır. Fakat 1968'den bu yana kapitalist ülkelerde görülen öğrenci eylemleri çoğu kez kuşak çatışması olarak yorumlanmak istenmiştir (Armağan, 2004:12).

Tunaya, siyasal alanda gençliğin etkisini muhalefet gücü ile açıklamıştır. O’na göre çoğulcu demokrasinin bunalımı neticesinde parlamento dışında oluşan muhalefet güçleri arasında gençlik de vardır (Tunaya, 1980:339). Türkiye’de gençliğin bir siyasal kuvvet olarak değerlendirilmesi sürecini incelediğimizde ulus-devletin kuruluş aşamasında milli eğitim sistemi aracılığıyla gençler üzerinden geleceğin yurttaşlarının şekillendirilmeye çalışıldığı görülmektedir (Yücel ve Lüküslü, 2005:14-15). Bu şekillendirme sonucunda 1923-1950 döneminin öğrenci hareketleri gençlerin kendisine verilen devlet merkezli ve politik eksenli rolünü benimsemesini sağlamıştır. 1968 ve 1978 kuşakları ise siyasal sahnenin önemli aktörleri olmuş, özellikle 1970’lerde sağ ve sol kutuplaşması ortaya çıkmıştır (Bayhan, 2013:375).

1980 sonrası gençliğe ilişkin bu tespitler değişime uğramış, gençlik ve siyasetin birbirinden uzaklaştırılmasına yönelik uygulamalar hayata geçirilmiştir. İnanır’a göre 12 Eylül’e kadar toplumun gözünde gençlik muhalefetleri meşru ve gereklidir (İnanır, 2005). 12 Eylül döneminde başlayan yaklaşım ise gençliği eğitim ve çalışma hayatına kapatmaktır. Bu durum neticesinde 1960’lı ve 1970’li yıllarda siyasi sistemi eleştirerek parti dışı hareketlerle değişim talep eden ve muhalif bir duruş sergileyen gençlik 1980 sonrası kaybolmuştur (Caymaz, 2008:302). Bugün bu kuşağın etkisi ile başlayan değişim sonucunda gençlik, gençlik hareketleri oluşturma kabiliyetinden yoksun bir kuşak olmakla suçlanmaktadır. Gençler için ise siyasal alan, çıkar ilişkilerinin olduğu bozulmuş bir düzen, katı kuralları olan otoriter yönetim anlayışına sahip ortamlardır (Lüküslü, 2011:48-49).

12 Eylül sonrası gençlerin siyasal alana katılımına ilişkin önemli meselelerden biri de örgütlenme imkânlarına ilişkindir. Nitekim 12 Eylül’de gençlik, yaşanan olayların sebepleri arasında gösterilmiş bu nedenle de örgütlenme özgürlüğü kısıtlanmıştır (Armağan, 2004:77). Tunaya’ya göre gençlik örgütlediği takdirde tam bir baskı grubu, örgütlenmediği zaman ise bir menfaat ya da dolaylı bir baskı grubu olarak siyasal hayatta görülmektedir (Tunaya, 1980:336). 12 Eylül sonrası tasfiye edilen gençlik örgütlenmeleri sonucunda gençliğin tam bir baskı grubu olması özelliği kaybolmuş, sosyalleşme ortamı siyasal alanda kısıtlanmıştır (Boyraz, 2010:134). Bu gelişmelerin etkisi ile günümüzde artık örgütlü gençlerin desteklenmesi yerine gençlerin var olan kurumsal yapıların imkânlarından yararlanmalarına yönelik çalışmalar yapılmaktadır (Kurtaran, 2008:252).

2.3. İstihdam Arayışında Siyasete Güvensizlik

Gençlerin temel sorunları uzun yıllar boyunca eğitim hakkına erişim ve mezun olduktan sonra iş bulma zorluğu olarak görülmüştür. Günümüzde

üniversitelerin sayısının artması, öğrenim harçlarının kaldırılması gibi gelişmeler gençlerin bazı talepleri azalırken, yeni ihtiyaçlar beraberinde farklı istekleri de getirmiştir. Diğer yandan gençlerin eğitim sürecinde toplumsal hareketliliği yaşamaları sosyal ve ekonomik şartlar altında her zaman mümkün olmamaktadır. Nitekim bu durum üniversite eğitimini tamamlamış gençlerde de görülmektedir. Bu nedenle gençlerin karşı karşıya kaldığı işsizlik sorunu onların sosyal yaşamlarını doğrudan etkilemektedir (Yücel ve Lüküslü, 2005:11).

Türkiye’de gençliğe yönelik yapılan araştırmalarda gençlerin iki ana problem etrafında tepki geliştirdikleri görülmektedir. Bunlardan ilki gelecek endişesi diğeri kimlik arayışıdır. Gençlerin gelecek endişesi taşıması yaşadıkları toplumun kurumlarına olan güvensizliği artırmaktadır (Avcı, 2007:145). Kılıç da benzer şekilde 1203 genç ile anket görüşmesinde gençlerin siyasete mesafeli durduğunu, siyasi partileri büyük ölçüde yolsuzluk ve demokratik yönetime sahip olmayan kuruluşlar olarak algıladığı sonucuna ulaşmıştır (Kılıç, 2010: 65). Psikolojik gelişmelere ilişkin bir diğeri çalışmada, 120 bin lise öğrencisinin %86’sının anlamsızlık ve karamsarlık duygusunu yaşadığı tespit edilmiştir (Solak, 2018:195). Birleşmiş Milletler’in raporunda da benzer şekilde Türkiye’de gençliğin siyaset mekanizmalarına karşı olumsuz duygu ve güvensizlik beslediği vurgulanmıştır (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2008:79). Sonuç olarak gençlerin yaşadıkları işsizlik nedeniyle taşıdığı gelecek endişesi siyasal kurumlara olan güvenilirliği azaltmakta, bu durum gençlerin siyasal tutumlarında başlıca iki özellik ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan ilki siyasal partiler aracılığıyla iş imkânlarına erişmek diğeri ise siyasete karşı tamamen yabancılaşmaktır (Bayhan, 2013:389).

2.4. Piyasa Temelli Ekonomi Politikalarının Değişen Siyasal Aktörleri

Türkiye’de 24 Ocak Kararları sonrası siyasal iktidarların ekonomi politikalarında piyasa temelli yaklaşımlar ağırlık kazanmıştır. Bu yaklaşımlar siyaset ve ticaret arasındaki ilişkiyi güçlendirmiş, siyasetin ana aktörleri bu ilişki neticesinde oluşmuştur. Bu dönem sonrası gençlik tanımı da piyasa beklentileriyle değişmiştir. Bayhan, bu dönemin gençliğini, tüketim seviyesi yüksek, piyasada karşılaştığı sorunları çözümlenebilecek kapasiteye sahip, umut ve özgüvenle piyasada hak ettiğine inandığı pozisyonu elde etmeye koşullanan kişiler olarak tanımlamıştır. Gençliğin değer dünyasındaki bu değişimin temel nedeni, 1980 sonrası neoliberal politikaların zirvede olduğu bir dönemde yetişmeleridir. Böylece Türkiye’de 1970’lerde toplumun en dinamik siyasal grubu olan gençlik, 1980 askerî darbesi sonrası siyasal partiler

ve sivil toplum kuruluşlarından uzaklaşmış, 1990’larda ise küreselleşme sürecinin de etkisi ile sadece piyasa ile kendilerini özdeşleştirmiştir (Bayhan, 2013:371-382).

Yentürk’e göre genç kuşakların siyasete aktif katılımını engelleyen nedenlerin başında piyasaya ilişkin koşullar gelmektedir. Çünkü bu koşullar gençlerin siyasetten beklentisini değiştirmiş, siyasal partilere katılan gençler partileri ekonomik açıdan kendilerine destek bulmak için bir araç olarak görmeye başlamıştır. Diğer yandan siyasal partiler gençlere sundukları alanlarda onların kendi özgün duruşlarını korumasına imkân tanımamaktadır. Ayrıca gençler parti içinde belirli bir yaşın ardından etkin pozisyonlara gelebileceğini düşünmektedir. Tüm bu nedenler, gençleri siyasal partilerin dışında siyasal katılım araçları aramaya itmektir (Yentürk, 2008:72-76).

Ekonominin yapısındaki bu değişim 80 ve 90’lı yılların gençliğini tanımlamada artık siyasallaşma düzeyinden ziyade tüketim alışkanlıklarını ön plana çıkarmıştır. Bu tanımlar arasında en yaygın olarak bilinen yuppie ve tiki nitelendirmesidir. 1980 sonrası paraya ve yükselmeye önem veren gençlik *yuppi*; 1990’larda ise marka giyinmeye meraklı genç kuşak için *tiki* tanımlaması yapılmıştır. Tüketim toplumunun gençliğin değerlerinde meydana getirdiği bu değişimi açıklamada iki kavram yaygın olarak kullanılır hale gelmiştir (Lüküslü, 2005: 33, 36).

Sonuç olarak neoliberal ekonomik düzende 1960’lı ve 1970’li yılların kapitalist meta ilişkilerine karşı direnen gençlik, 2000’li yıllarda kapitalizmin en önemli tüketici kitlesi haline gelmiştir. 1960’lı ve 1970’li yılların toplumcu ve dayanışmacı dünya görüşüne sahip genç kuşaklar artık piyasanın talep ettiği bir tüketici modeli çerçevesinde bireyci ve hazcı duygulara sahip olmuştur (Şahin, 2007:175).

2.5. Dijitalleşme Sonucunda Siyasetin Anlam ve Araçlarında Değişim

Gençlerin siyasal partiler dışında siyasete katılımının geleceği noktasında teknolojik gelişmeler yeni imkânlar sunmaktadır. Armağan’ın yaptığı çalışmanın temel bulgusu gençlerin değer sistemlerinin çok hızlı değiştiğidir (Armağan, 2004:311). Değer sistemi değişiminin bir boyutu da gençlerin siyasal alana yaklaşımdaki farklılaşmalarıdır. 1980’li yılların ardından toplumun tüketim alışkanlıklarının farklılaşması ve özel televizyon kanallarının artması gençlik üzerine çeşitli etkiler ortaya çıkarmıştır (Caymaz, 2008: 301). 2000 sonrası genç kuşak ise televizyonun yanında daha farklı

teknolojik araçların içinde doğmuş, bu nedenle kendi varoluşlarını bilişim teknolojisiyle özdeşleştirmiştir (Lüküslü, 2011:59).

Küreselleşme çağında sosyal paylaşım ağları, özellikle gençler arasında yoğun kullanılan önemli bir iletişim platformudur (Bayhan, 2013:65). İlk olarak 1997 yılında oluşturulan fakat 2000'li yıllarda sayıları gittikçe artan sosyal paylaşım sitelerinin özellikle gençler tarafından kullanılması, yeniliğe açık olma özelliklerinden kaynaklanmaktadır (Okur, 2013:104). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre internet kullanım oranı, 16-24 yaş grubundaki genç nüfusta 2019 yılında %92,4'tür (TÜİK, 2020). 52 milyon sosyal medya kullanıcısının en çok yararlandığı sosyal medya platformu Youtube, Instagram ve Twitter'dir (DataReportal, 2019). Facebook ve Twitter gibi sosyal medya kanallarıyla akranlarıyla sürekli iletişim kuran gençlik, sanal araçları hem bedeninin bir parçası hem de duygu ve düşüncelerinin temel biçimlendiricisi olarak görmüştür (Bayhan, 2013:63). Bu dönemde mekân ölçeğinde bir araya gelmek yerine sosyal araçlar yoluyla birbirleriyle kolaylıkla iletişim kuran gençlik, küresel yaşantı ve markalarla ilgili bir kültürü oluşturmuştur (Şentürk, 2013:46). Bu yeni kuşak, hem küreselleşen dünyanın küresel sorunlarının mağduru olmuş hem de imkânlarından faydalanan en etkin grubu haline gelmiştir (Yücel ve Lüküslü, 2005:22).

Dijitalleşmenin siyasal katılıma ilişkin etkisine bakıldığında geleneksel kitle iletişim araçlarının kitleye tek yönlü olarak kurduğu iletişim, sosyal medyada kullanımı ile birlikte değişmeye başlamıştır (Şentürk, 2013:29). Sosyal paylaşım siteleri, yeni toplumsal hareketler için alternatif bir medya oluşturmuştur. Bu noktada sosyal medyanın en avantajlı yönü özellikle zaman ve mekân sınırı tanımaması ve geleneksel hiyerarşik yapılar içerisinde yer almamasıdır. Bu durum gençliğin iletişime geçme, örgütlenme ve eylemlerini planlamaya yardımcı olmaktadır. Siyasal partiler de sosyal paylaşım sitelerini bu süreçte yaygın olarak kullanmaya başlamış, parti propagandalarının büyük çoğunluğu bu ortamlarda gerçekleştirilmeye başlamıştır (Okur, 2013:100-102). Netice itibarıyla dijitalleşmenin siyasete etkisi hem siyasal partilere hem de gençliğe yeni araçlar sağlamıştır.

3. Gençlerin Siyasete Katılımına İlişkin Uluslararası Düzenlemeler

Gençlerin siyasal katılımının önündeki engellerin kaldırmasına yönelik konferanslar düzenlenmekte ve çeşitli belgeler yayımlanmaktadır. Makale kapsamında gençlerin siyasete katılımına ilişkin ilkeleri içeren uluslararası iki belge incelenmiştir. Bu belgelerden ilki Gündem 21'dir. 1992 yılında Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı sonucunda ortaya çıkan

belgelerden biri olan Gündem 21; çevre üzerinde insan etkilerini yerel, ulusal ve küresel boyutlarıyla ele alan kapsamlı bir eylem planıdır. Sürdürülebilir kalkınma konusuna odaklanan Gündem 21’de yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının rollerinden bahsedilmiş, katılımcı bir yönetim anlayışı benimsenmiştir. Kadınlar ve gençlerin yönetim süreçlerine katılımına ilişkin düzenlemelerin yer aldığı bu belgenin 2. kısmında “*Temel Grupların Rollerinin Geliştirilmesi*” başlığı altında 25. bölümde “*Sürdürülebilir Gelişimde Çocuklar ve Gençlik*” konusuna değinilmiştir. Bu bölümde “*dünyanın her yerindeki gençlerin, kendilerini ilgilendiren alanlarda karar verme süreçlerine, bugünkü yaşamlarını etkilediği ve geleceklere için de uzantıları olacağı için, her düzeyde katılmalarının sağlanması, zorunluluktur*” ifadesi yer almaktadır. Böylece gençliğin kendi geleceğini biçimlendiren kararların oluşturması gerektiğine vurgu yapılmıştır (Emrealp, 2005: 91).

Gündem 21’de gençlere yönelik kurulacak kurumsal yapılara da yer verilmiştir. Bunlardan biri gençlik meclisleridir. Kentlerde oluşturulan Yerel Gündem 21 Gençlik Meclisleri ile gençlerin her alanda karar alma mekanizmalarına katılımının sağlanması amaçlanmaktadır. Gençlik Meclisleri’nin amaç ve görevleri ise şu şekilde belirtilmiştir:

Gençlik Meclisi’nin çok-yönlü işlevleri arasında, gençliğin kent yönetimlerinde söz sahibi olması, planlama, karar alma ve uygulama süreçlerinde yer alması, gençlikle ilgili programların teşvik edilmesi ve yaşama geçirilmesinin kolaylaştırılması, gençlik örgütlenmelerinin güçlendirilmesi ve örgütlenme bilincinin geliştirilmesi, gençler arasında bilgi ve deneyim alışverişinin teşvik edilmesi, başka ülkelerdeki gençlerle dostluk köprülerinin ve kültürel alışverişin güçlendirilmesi, ulusal düzeyde bütüncül gençlik politikalarının ve Ulusal Gençlik Konseyi’nin oluşturulmasına katkıda bulunulması yer almaktadır (Emrealp, 2005:92).

Yerel Gündem 21’de Gençlik Meclisleri’nin yanında yer alan bir başka yapı *Ulusal Gençlik Parlamentosu*’dur. Gençlik Meclisleri’nin temsilcilerinin katılımıyla Yerel Gündem 21 Ulusal Gençlik Parlamentosu oluşturulmuştur (Emrealp, 2005:32). YG-21 Ulusal Gençlik Parlamentosu tarafından benimsenen ortak metinde Gençlik Meclisi’nin, “*15-25 yaş arasında, dil, din, ırk, kültür, etnik köken, sınıf, cinsiyet ve eğitim farkı gözetmeksizin, kentte yaşayan tüm gençleri kapsayacağı*” belirtilmektedir (Emrealp, 2005:93). YG-21 Programı kapsamında toplumda pasif konumda bulunan gençlerin kendi gereksinimlerini ve isteklerini belirleyip, bunların uygulanmasında sorumluluklar üstlenerek çalışmalar yürütmesi öngörülmektedir. Bu kapsam oluşturulan *Gençlik Evleri* ile gençlerin şikâyet eden konumdan uzaklaştırılıp,

alternatif çözümler üreten ve bunları uygulayan bir aşamaya gelecekleri ortak mekânların artırılması amaçlanmıştır (Emrealp, 2005:117).

Gençlerin siyasal katılımına ilişkin Gündem 21'nin yanında ikinci önemli uluslararası belge *Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Meclisi*'nce 2003 yılında kabul edilen *Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Şartı*'dir. Bu şartın ön sözünde gençlerin siyasal katılımında yerel ve bölgesel idarelerin rolü şu şekilde açıklanmıştır:

Gençlere en yakın idareler olarak yerel ve bölgesel idareler gençlerin katılımını desteklemede çok önemli bir yere sahiptirler. Bu idareler bu desteği sağlarken gençlerin demokrasi ve yurttaşlığın ne olduğunu sadece duyup öğrenmelerini değil, bunu bizzat uygulama fırsatına sahip olmalarını da sağlayabilirler. Ancak gençliğin toplumsal yaşama katılımı sadece faal yurttaşlar yaratıp geleceğin demokrasisini yaratmaktan ibaret değildir. Katılımın gençler açısından anlamlı kılınması için gençlerin karar ve eylemleri daha ileri bir yaşta değil, gençken etkileyebilmeleri ve yön vermeleri hayati önem taşır (rm.coe.int/, 22.01.2020)

Üç bölümden oluşan şartın, birinci bölümde sektörel prensipler yer almaktadır. Bu kapsamda gençlerin katılım seviyesinin artması ile ekonomik durumları arasındaki bağlantıya değinilerek bu durum, "*gençlerin yaşadıkları ekonomik ve sosyal koşullar onların yerel topluma katılma arzu ve yeteneğini etkiler. Gençler işsizken veya yoksulluk içinde yaşıyorlarsa yerel ve bölgesel yaşama katılma konusunda daha isteksiz olma eğilimindedirler*" şeklinde ifade edilmiştir. Bölgesel ve yerel idarelere gençlere iş bulma imkânı sağlamaları gerektiği vurgulanmıştır. *Gençlerin Toplumsal Yaşama Katılımını Sağlayacak Vasıtalar* başlıklı ikinci bölümde ise gençliğin toplumsal yaşama katılım konusunda eğitilmesinin önemine dikkat çekilmiştir. Üçüncü bölümde gençlik konseyleri, gençlik parlamentoları ve gençlik forumlarından bahsedilmiştir. Bu şartta oluşturulacak kurumsal yapıların kaynak sorunu yaşadığı, bu nedenle yerel ve bölgesel yetkililerin gençlik merkezli kurumlara gerekli imkânı sağlaması önerilmiştir (Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Meclisi, 2003).

Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Şartı'nda önemle üzerinde durulan bir diğer konu da sivil toplum kuruluşlarıdır. Yaşanılan ülkenin demokratik hayatına katılımında sivil toplum kuruluşlarına çeşitli roller düşmektedir. STK'lar aracılığıyla vatandaşlar kararlara ve eylemlere sürekli olarak katılabilmektedir. Bu nedenle gençler, istedikleri gençlik örgütüne katılma fırsatına sahip olmalıdır (Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Meclisi, 2003). Bu şartta, gençler

toplumun diğer kesimlerinden ayrı bir grup olarak ele alınmak yerine toplumun diğer kesimlerinden farklılaşan ihtiyaçlara sahip fakat yine o toplumun parçası olan bir kesim olarak düşünülmüştür (Kurtaran, 2008:245).

İncelenen iki uluslararası belgede gençlerin katılım araçlarını çeşitlendirecek kurumsal yapıların oluşturulması amaçlanmıştır. Bu kurumsal yapılara tanınan görevlerin oldukça önemli olmasına rağmen bu yapıların etkinliği ve eylem gücü noktasında eksiklikler bulunmaktadır. Ayrıca düzenlemeler daha çok gençlerin temsil edileceği konsey, ev, parlamento gibi kurumsal yapılara odaklanmış, gençliğin siyasal katılımın önündeki engelleri nasıl kaldırılacağına yönelik kapsamlı bir perspektif sunmamıştır.

4. Gençlerin Siyasete Katılımına İlişkin Ulusal Düzenlemeler

Her siyasal rejim, siyasal faaliyetlerde bulunacak bireylerin kimler olacağını yasal ve siyasal sınırlamalar getirerek belirlemektedir. Bu kapsamda anayasalar siyasal katılımı ilişkin esasların düzenlendiği başlıca metinlerdir (Kalaycıoğlu, 1983:37). Türkiye’de ulusal düzeyde devlet yönetimine katılma hakkı ilk kez 1876 Anayasası ile kabul edilmiştir. Türkiye’de devlet yönetimine katılma bakımından seçme hakkı ve siyasal partilerde çalışma hakkı önemli bir değer taşımaktadır. Yurttaşın kamu hizmetine girme, dilekçe hakkına sahip olması diğer anayasal siyasal haklardır (Eroğul, 1991:55, 80).

Anayasalardaki siyasal katılım hakkının içeriği oldukça önemlidir. 1982 Anayasası’nın temel hak ve özgürlükleri düzenleyen ikinci kısmının dördüncü bölümde siyasal hak ve ödevlere yer verilmiştir. Bu kapsamda 67. maddede yer alan ifade “*vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir*” şeklindedir. Böylece vatandaşlık statüsüne sahip olan bireylerin siyasal katılım hakları düzenlenmiştir. 1924 Anayasası’nın ilk halinde sadece erkeklerin seçilme yaşı 18 olarak belirlenirken; 5 Aralık 1934’de yapılan değişiklikte birlikte kadınların ve erkeklerin seçilme yaşı 21’e çıkarılmıştır. 1987 yılında ise seçmen yaşı 20’ye düşürülmüştür (Eroğul, 1991:111-112). Genel seçimlerde seçilme yaşı 1876’dan 2006 yılına kadar 30 iken 2006’dan sonra 25’e çekilmiştir. 1982 tarihli Anayasa’da 2018 yılında yapılan değişiklikte milletvekilli seçilme yaşı 18’e indirilmiştir. Seçimlere ilişkin bir diğer düzenleme 2972 Sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun’da yapılmıştır. Anayasa değişikliği ile milletvekilli seçilme yaşının düşürülmesinin ardından mahalli idarelerde de seçilme yaşı 18’e indirilmiştir (2972 Sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun).

Milletvekili seçilme yaşının düzenlenmesinin yanında bir diğer önemli konu yerel yönetimler düzeyindeki gelişmelerdir. Türkiye’de kentlerin yönetiminde merkezi yönetimin taşra örgütlenmesi ve yerel yönetimler olmak üzere ikili bir yapı bulunmaktadır. İdari ve mali özerkliğe sahip, mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamak amacıyla kurulan belediyeler kent yönetimlerinin ana aktörleridir. Belediyelere ilişkin en önemli kanuni düzenleme 5393 Sayılı Belediye Kanunu’dur. Bu kanun içerisinde genç ifadesi bulunan tek madde belediyenin görev ve sorumlulukları kısmındadır. Bu kısımda belediyenin görevleri arasında “...gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine aynı ve nakdi yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler...” maddesi yer almaktadır (5393 Sayılı Belediye Kanunu). Dolayısıyla Belediye Kanunu’nda gençlere yönelik tespitler oldukça kısıtlı kalmıştır. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda ise büyükşehir belediyelerinin görevlerinden birinin de gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek ve geliştirmek amacıyla çalışmalar yapmak olduğu belirtilmiştir. Ayrıca belediye bünyesinde en az beş, en çok dokuz kişiden oluşan ve kurulması zorunlu olan ihtisas komisyonları arasında *Gençlik ve Spor Komisyonu* da yer almaktadır (5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu). Belediye meclisleri ve komisyonların yanında katılım araçlarından biri de kent konseyleridir. Kent Konseyleri Yönetmeliği’nde konseylerin katılım, dayanışma ve hemşehrilik bilincinin hayata geçirilmesi amacıyla oluşturulan birimler olduğu belirtilmiştir. Bu yönetmelikte kent konseyinin görevleri arasında çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak yer almaktadır (Kent Konseyi Yönetmeliği, 2006).

2012 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından yapılan Gençlik Şurası’nda sunulan *Demokrasi ve Katılım Komisyon Raporu’nda* gençlerin siyasal katılım süreçlerine yönelik ulusal ve yerel düzeyde tespitlerde bulunulmuştur. Bu kapsamda belirlenen politika hedefleri arasında müzakereci demokrasi bilincinin yaygınlaştırılması için eğitim, öğretim politikalarına ilişkin düzenlemelerin yapılması, gençler arasında farkındalık oluşturacak kişisel gelişim programlarının düzenlenmesi, gençlerin ulusal ve yerel meclislerde temsilinin artırılması ve yerel yönetimler ile gençlik arasındaki iletişim kopukluğunun giderilmesi yer almaktadır (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2012:120-122). Gençlik Şurası’nda gençlerin siyasal katılımının sadece oy verme davranışı olarak algılandığı, bunun dışında siyasal partilere üyelik, sivil toplum örgütlerine katılım, yerel yönetim süreçleri hakkında bilgi sahibi olmak, politika yapım süreçlerinde yer almak gibi unsurları içermediği

tespit edilerek, gençlerin siyasal katılımını artırıcı birçok öneride bulunulmuştur. Bu önerileri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Kent konseylerinde gençlik meclislerinin işlevselliğinin artırılması, ulusal ve yerel seçimlerde gençlerin belli bir oranda temsili için kontenjan uygulamasına geçilmesi,
- Gençlerin siyasete katılımlarının önündeki engellerden biri olan gelecek endişesinin ortadan kaldırılması, milletvekili seçilme durumunda askerlik görevinin tecil edilmesi, pozitif ayrımcılık yapılarak 30 yaş altı gençlerin siyasete katılımının teşvik edilmesi,
- Çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin Türkiye’de kalıcı bir şekilde yerleşmesi için genç nesillerin demokratik değerleri yaşam biçimi haline getirmeleri,
- Katılımcı ve yurttaşlık bilinci yüksek bir gençlik için öncelikle katılımın önündeki engeller tespit edilerek gençlerin toplumsal süreçlerde söz sahibi olmaları sağlanmalıdır (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2012:120-122).

Türkiye’de gençlerin siyasal katılımına ilişkin yapılan düzenlemeler uluslararası alandaki belgelerde olduğu gibi temsil ve kurumsal yapıların oluşumuna odaklıdır. Teşvik, farkındalık, bilinç gibi kavramlar ile öncelikle gençliğin siyasal katılımı özümsemesi amaçlanmış, daha sonra seçilme yaşının düşürülmesi ile temsile yönelik adım atılmıştır. Tüm bu düzenlemeler önemli olmakla birlikte siyasal katılımın önündeki engelleri kaldıracak yapısal değişiklik ihtiyacı halen devam etmektedir. 2012’de yapılan Gençlik Şurası’nın tespitleri ve önerileri bu ihtiyacı kabul etmektedir.

Sonuç

Toplumsal, siyasal ve ekonomik koşullar nedeniyle siyasal katılımın uzak kalmış gruplardan biri de gençlerdir. Makalede gençlerin siyasete katılımı, seçilen uluslararası belgeler ve ulusal mevzuat çerçevesinde ele alınmıştır. İncelenen bu belgelerde gençlerin siyasete katılımının önündeki engellerin tespit edilmesinden ziyade katılım araçlarının düzenlenmesine odaklanılmaktadır. Nitekim uzun yıllar boyunca seçilme yaşının yüksek olması, gençlerin siyasal katılımının önündeki en büyük engel olarak görülmüştür.

Türkiye açısından gençlerin siyasal katılımının önündeki engelleri kaldırmak seçilme yaşının düzenlenmesi ile gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda son yapılan anayasa değişikliği ile gençlerin temsil edilme yaşı düşürülmüştür. Değişiklik kamuoyunda farklı açılardan tartışılmış, teklifi

önerenler gençlerin siyasal katılımı için önemli bir adım olduğunu ileri sürmüştür. Fakat seçilme yaşının düşürülmesinin gençlerin siyasete olan ilgisini artırma noktasındaki faydasını gelecek dönemlerde görme imkânımız olacaktır. Ayrıca öncelikle yaşanan mahallenin daha sonra kentin ve ülkenin toplumsal, ekonomik ve sosyal sorunları üzerinde fikir üreten bir gençliğin oluşması için gençlerin yaşam koşullarına odaklanması gerekmektedir.

Gençlerin eğitimlerini tamamlama süresinin uzaması, iş piyasasına katılma aşamasındaki zorluklar gençlerin siyasete olan güvensizliğinin ve ilgisizliğinin temel nedenidir. Diğer yandan aile yapısı ve toplumsal sistemin gençlere yönelik kabulleri ve vereceği kararlara karşı tutumu bu ilgisizliğe katkı sağlamaktadır. Her ne kadar gençlerin katılımcı bireyler olmasında aile ve eğitim gibi kurumların önemi büyük olsa da bugün Türkiye’de gençlerin, siyasete katılımının gerçekleştiği en önemli kurum siyasal partilerdir. Gençler özellikle sosyal statü kazanmak ve iş bulabilmek amacıyla siyasal partiler ile ilişki kurmaktadır. Kısa vadeli ve ihtiyacı gidermeye yönelik bu ilişkiler gençlerin siyasetteki konumunu güçlendirmeye yönelik bir içeriğe sahip değildir. Türkiye’de siyasal partilerin en önemli destek birimleri olan gençlik kolları, gençlerin beceri, bilgi ve fikir gelişim süreçlerini içermesi bakımından yetersizdir. Gençlerin siyasal partilerde etkin konumda yer alamadığını fark etmesi siyasetten uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle yapılacak düzenlemeler ile gençlerin partilerdeki konumunu güçlendirecek yapılar oluşturulmalıdır. Siyasal partilerin gençleri, fikir üreten, bu fikri uygulayan ve sorumluluk üstlenen bireyler haline getirebilecek bir farkındalığa ulaşması gerekmektedir.

Gençlerin siyasete katılımının artırılmasında siyasal partilerin yanında sivil toplum kuruluşları da önem taşımaktadır. Gençlerin yönetim tecrübesi kazanarak örgüt kültürünü benimsemeleri ve özgüvenlerini kazanmalarında sivil toplum kuruluşları fırsatlar sunmaktadır. Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının bünyesinde gençlerin aktif rol alması noktasında sorunlar bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşları özellikle belirli bir yaş ve meslek grubuna sahip olan kişiler tarafından yönetilmektedir. Bu süreçte gençler yönetimin bir paydaşı olarak kabul edilmemektedir.

Gençlerin siyasal katılım düzeyini etkileyen faktörler daha geniş kapsamda dünyada yaşanan sosyal, kültürel ve ekonomik değişimler ile de ilişkilidir. Çünkü günümüzde küreselleşme ve teknolojik değişimler gibi çeşitli faktörler ülkeler arasındaki sınırları belirsizleştirmekte, uluslararası göç hareketlerinin artması farklı kültürlerin karşılaşmasına yol açmaktadır. Yaşanılan bu kültürel karşılaşmaların tepkisel davranışlar ile sonuçlanmasında gençlerin tutum ve davranışları etkilidir. Bu konu daha

detaylı bir araştırma gerektirmesine rağmen gençlerin siyasal katılımını etkileyecek unsurların gelecekte daha da çeşitleneceğini vurgulamak amacıyla değinilme ihtiyacı duyulmuştur.

Makalede küresel ve ulusal belgelerden örnekler verilerek gençlerin siyasal katılımına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Bu çalışmada, uluslararası ve ulusal belgelerin incelenmesinde tercih yapılırken yerel düzeydeki gelişmelerin önemli olduğu düşüncesinden hareket edilmiştir. Çünkü gençliğin siyasal katılımının artırılmasına yönelik yapılacak değişikliklerin yerel yönetimlerden sivil toplum kuruluşlarına kadar farklı düzeylerde birlikte ilerlemesi gerekmektedir. Hem uluslararası örgütler tarafından kabul edilen temel ilkelerde hem de Türkiye’de yapılan kanuni düzenlemelerde gençlerin siyasal katılımının teşvik edilmesi benimsenmiştir. Fakat incelenen belgelerde yer alan tavsiyelerin ne kadarının gerçekleştiği konusunda belirsizlik hâkimdir. Gençlerin siyasal alanda bir özne olabilmesi için anayasal düzenlemelerin seçme ve seçilme hakkından ileri bir bakış açısını benimsemesi gerekmektedir. Gençlerin örgütlenme, düşünceleri açıklama ve yayma konusunda sahip olacağı haklar genişletilmelidir. İlerleyen yaşlarla birlikte bireyin siyasal tercihlerinin netleşmesi her ne kadar siyasal katılımı artırsa da yapılacak düzenlemelerle birlikte bu ilgi daha genç yaşlara çekilebilecektir. Gençlerin siyasal katılımının artması için gençlerin hem özgüvenlerinin hem de mali güçlerinin desteklenmesi gerektiği unutulmamalıdır.

Sonuç olarak gençliğin siyaset ile ilişkisi kopukluk değil, düzensizlik içermektedir. Gençler siyasal konulardan uzaklaşmamakta bunun yanında siyasetin sıkışmış zaman ve mekânlarından siyaseti kopartmaktadır. Artık siyasetin en temel mekânı sosyal medyadır. Toplumsal tepkileri yönetmenin bu kadar zor olduğu dönemde siyaset, gençleri mevcut ile yetinmek ve geçmiş ile teselli etmek anlayışından, gelecek için fırsatlar sunan bir yaklaşıma kavuşmalıdır. Bir başka önemli soru da siyasetin nasıl bir gençlik aradığıdır. Gençliğin dinamizmi ile yeniliklerin itici gücü olan bir gençlik mi? Yoksa geçmişin alışkanlıklarını devam ettirmesi gerekli bir kitle mi? Gençliğin siyasete katılımındaki engellerin ortadan kaldırılmasında ilk olarak bu soruların yanıtlanması gerekmektedir. Sosyal ve siyasal yapıda gençlik merkeze alındığında siyasetin belirli düşünce ve eylem biçimleri ile sınırlı kalması son bulacak, toplumsal ve yönetsel meselelerde farklı bir bakış açıları ortaya çıkacaktır. Gençlerin gelecekte siyasal katılımın daha etkin bir hale gelmesi için makale boyunca ele alınan gençliğin karşı karşıya kaldığı yapısal sorunlara odaklanmak gerekmektedir. Çalışmanın üçüncü ve dördüncü bölümünde incelenen gelişmeler bu yapısal dönüşümü gerçekleştirecek bir özellik taşımamaktadır.

Kaynakça

- 2972 Sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun. RG:18/1/1984 Sayı:18285.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2972.pdf> (Erişim Tarihi: 02.04.2019).
- 5219 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu. RG:23/7/2004 Sayı:25531.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf> (Erişim Tarihi: 04.04.2019).
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu. RG: 13/7/2005 Sayı:25874.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> (Erişim Tarihi: 02.04.2019).
- 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu. RG:15/7/2005 Sayı:25876.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> (Erişim Tarihi, 22.11.2020).
- 6771 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.
<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6771.html> (Erişim Tarihi: 22.03.2019).
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2013). Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2013 - 2017.
<https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/yayinlar/ulusal-cocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-planı.pdf> (Erişim Tarihi: 22.11.2020).
- Armağan, İ. (2004). *Gençlik Gözüyle Gençlik 21. Yüzyıl Eşiğinde Türkiye Gençliği*. İstanbul: USADEM Yayınları.
- Avcı, N. (2007). *Toplumsal Değerler ve Gençlik*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Meclisi (2003). Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Şartı.
<https://rm.coe.int/1680703901> (Erişim Tarihi: 22.01.2020).
- Bayhan, V. (2003). Gençlik, Sosyal Medya ve İnternet Bağımlılığı, *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi*, s. 61-81.
- Bayhan, V. (2013). Türkiye’de Gençlik: Sorunlar, Değerler ve Değişimler. M. Zencirkıran (Ed.) *Dünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı* (s. 367-405). Bursa: Dora Yayıncılık.
- Baykal, D. (1970), *Siyasal Katılma Bir Davranış İncelemesi*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:302.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi (1989).
<https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> (Erişim Tarihi: 4.12.2020).
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (2008). *Türkiye İnsani Gelişme Raporu 2008 Türkiye’de Gençlik*, Ankara: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilciği.

- Boyraz, C. (2010). Siyasi Partilerin Gençlik Teşkilatlarında Siyasete ve Demokratik Katılım. Boyraz (der.) *Gençler Tartışıyor Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (s. 129-163). İstanbul: Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırma Vakfı.
- Caymaz, B. (2008). Siyasi Partilerin Gençlik Kolları. N. Yentürk, Y. Kurtaran. ve G. Nemutlu (Der.) *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (s. 299-330). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- DataReportal (2019). Dijital Türkiye 2019. <https://datareportal.com/reports/digital-2019-turkey> (Erişim Tarihi: 05.12.2020).
- Emrealp, S. (2005). *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler Elkitabı*. İstanbul: UCLG- MEWA Yayını.
- Erdoğan, E. (2010). Türk Gençliği ve Siyasal Partilere Katılım. C. Boyraz (der.) *Gençler Tartışıyor Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (s. 69-97). İstanbul: Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırma Vakfı.
- Erdoğan, E. (2013). *Türkiye’de Gençlerin Siyasal ve Sivil Katılımı*. Ankara: Sage Yayınevi.
- Eroğul, C. (1991). *Devlet Yönetimine Katılma Hakkı*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Esen, A. (2008). Kent Yönetimlerine Katılım. *Yerel Siyaset* (s.87-90) Ankara: Okutan Yayıncılık.
- Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Şartı. (2003). <https://rm.coe.int/168071b513> (Erişim Tarihi: 01. 04. 2019).
- Gençlik ve Spor Bakanlığı (2012), *Gençlik Şurası*, Ankara: Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları No: 1.
- Heywood, A. (2006). *Siyaset*. Ankara: Adres Yayınları.
- İnanır, S. (2005). Bildiğimiz Gençliğin Sonu, *Birikim*, 196, s. 37-51.
- Kalaycıoğlu, E. (1983). *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 3160.
- Kapani, M. (1975). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 371.
- Kazgan, G. (2006). *İstanbul Gençliği Gençlik Değerleri Araştırması*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kent Konseyi Yönetmeliği (2006). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/20061008-5.htm> (Erişim Tarihi: 02.04.2019).
- Kılıç, K. (2010). Kentsel Gençlik Araştırması Anketi Bağlamında: Gençlerin Siyasal Eğilimlerini Etkileyen Faktörler. C. Boyraz (Der.) *Gençler Tartışıyor Siyasete Katılım, Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (s. 29-69). İstanbul: Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırma Vakfı.
- Kışlalı, A. T. (1997). *Siyaset Bilimi*. Ankara: İmge Kitapevi.

- Köksal, Ö. (1981). *Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kurtaran, Y. (2008). Gençlik Çalışmaları ve İstanbul'daki Yerel Yönetimler. N. Yentürk, Y. Kurtaran. ve G. Nemutlu (Der.) *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (s. 243-256). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Lüksü, D. (2011). Bilişim Teknolojileriyle Örgütlenen Gençlik Hareketleri Ve Yeni Bir Siyaset Arayışı. A.T. Aydemir. (Der). Katılımın E-Hali Gençlerin Sanal Âlemi. (s. 48-68) Alternatif Bilişim Derneği.
- Lüksü, D. (2005). 1960'lardan 200'lere Gençlik Tipleri Maddeci Başarıcı Manager Tipten Yuppie ve Tiki'ye. *Birikim*, 196, 30-36.
- Okur, H.D (2003). Gençlik ve Sosyal Paylaşım Siteleri. *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi*, 23, 93-107.
- Özbudun, E. (1986). Gençlik ve Demokrasi 2. Milli Gençlik Kongresi Bildiriler Kitabı (s. 89- 93). Selçuk Üniversitesi Yayınları No: 44, Konya.
- Şahin, M. C. (2007). Sanayi Toplumundan Sanayi Sonrası Topluma Farklılaşan Gençlik Hallerinin Sosyolojik Görünümü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 157-177.
- Şentürk, Ü. (2003). Milenyum Gençliğinin Dijital Yaşamı: Küresel Gençlik Kültürünü Sosyal Medyada Okumak. *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi*, 23, 29-47.
- Solak, A. (2018). *Gençliğin Anlam Arayışı, Hegem Vakfı 21. Yüzyılda Gençlik ve Şiddet Raporu*. Ankara: Hegem Yayınları.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). 11. Kalkınma Planı. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/On-Birinci-Kalkinma-Plani.pdf> (Erişim Tarihi: 04.12.2020).
- T.C. Anayasaları. <https://www.anayasa.gov.tr>, 22.11.2020.
- Tosun, T. ve Tepecikoğlu, A. O. (2012). Siyasi Partiler, Siyasal Katılım ve Propaganda. H. Çetin (Ed.) *Siyaset Bilimi* (s.309-338). Ankara: Orion Kitapevi.
- TÜİK (2019). İstatistiklerle Gençlik, 2019. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2019-33731> (Erişim Tarihi: 05.12.2020)
- TÜİK (2020). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2020. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679) (Erişim Tarihi: 05.12.2020).
- Uysal, B. (1984). *Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi*. Ankara, Türkiye Ortadoğu ve Amme İdaresi Enstitüsü.
- Yayla, A. (2003). *Siyaset Teorisine Giriş*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Yeni Şafak (2017, 30 Mart). <https://www.yenisafak.com/infografik/yillara-gore-secimlere-katilim-orani-250> (Erişim Tarihi: 25.03. 2019).

- Yentürk, N. (2008.) Gençlerin Yaşamlarını Çevreleyen Alanlarda Gençlik Politikaları Önerileri. N. Yentürk, Y. Kurtaran. ve G. Nemetlu (Der.) *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (s. 47-80). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yentürk, N., Kurtaran, Y. ve Nemetlu, G. (2008). Gençler Hakkında, Gençlik İçin, Gençlerle. N. Yentürk, Y. Kurtaran. ve G. Nemetlu (Der.) *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (s. 3-20). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yentürk, N., Kurtaran, Y. ve Nemetlu, G. (der.) *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yücel, H. ve Lüküslü, D. (2013). 2000’li Yılları Gençlik Üzerinden Okumak, D. Lüküslü ve H. Yücel (Der.) *Gençlik Halleri 200’li Yıllar Türkiye’sinde Genç Olmak* (s. 9-23). İstanbul: Efil Yayınevi.
- Yüksek Seçim Kurulu (2017). 16 Nisan 2017 Pazar günü yapılan Anayasa Değişikliği Halkoylaması kesin sonuçlarının ilânına ilişkin 663 sayılı karar. <https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/5064/2017-663.pdf> (Erişim Tarihi: 25.03.2019).
- Yüksek Seçim Kurulu (2018). Cumhurbaşkanı ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçim İstatistikleri. <https://www.ysk.gov.tr/tr/2018-cumhurbaskani-ve-milletvekili-secim-i%CC%87statistikleri/78032> (Erişim Tarihi: 25.03.2019).

¹ Yüksek Seçim Kurulu’nun 24 Haziran 2018 seçim verilerine göre 18-29 yaş arası seçmen sayısı 13.970.568’dir. Bu sayı diğer yaş grupları arasında %24,8 oran ile en fazladır. Yapılan seçim sonucunda milletvekili dağılımına baktığımızda 18-29 yaş arasında bulunan 5 milletvekilli Adalet ve Kalkınma Partisi’nden, 1 milletvekilli ile Halkların Demokratik Partisi’nden, 2 milletvekilli ile Cumhuriyet Halk Partisi’nden seçilmiştir. Bu yaş grubunda İYİ Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi’nin vekili bulunmamaktadır. 600 milletvekilli arasında 18-29 yaş grubunda 8 milletvekili yer almaktadır (YSK, 2018).

² Türkiye’de seçimlere katılma oranı 1983 yılından itibaren 2002 seçimleri hariç %80 üzerinde olmuştur (Yeni Şafak, 2017). Son yapılan halk oylanmasında ise katılma oranının %87,45’dir (YSK, 2017).

³ Kalaycıoğlu tarafından Kenya, Türkiye ve Kore’de karşılaştırmalı bir yöntem ile yapılan çalışmada siyasal yaşama katılımın gençken az, orta yaşta yoğun, ileri yaşlarda azalan bir seyir takip ettiği; Kenya ve Türkiye’de oy verme ile yaş arasında doğrudan bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kore’de ise yaşanan siyasal bunalımların etkisiyle böyle bir ilişki bulunmamaktadır. Kenya ve Türkiye’de oy verme sıklığı açısından kuşaklar arasındaki uçurum Kore’de mevcut değildir (Kalaycıoğlu, 1983:137-144).